

แนวทางการพัฒนาทุนวัฒนธรรมนวัตกรรมสู่ Thailand 4.0 Development of Innovation Cultural Capital in Thailand 4.0

ช่อพฤกษ์ ฝิวกู¹
Chorpruek Phioku¹

¹อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

บทคัดย่อ

การพัฒนาวัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้เกิดเป็นมูลค่าจนกลายเป็นทุนวัฒนธรรม และในการสร้างนวัตกรรมของทุนทางวัฒนธรรมนั้นจะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมไปถึงความต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนบรรลุวิสัยทัศน์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติได้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ 1. เพื่อศึกษาถึงความหมายของวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรม 2. เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมและทักษะที่จำเป็นสำหรับการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรม 3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาทุนวัฒนธรรมให้เป็นนวัตกรรมที่นำไปสู่ Thailand 4.0 4. เพื่อกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของทุนวัฒนธรรมและเกิดการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: ทุนวัฒนธรรม/ นวัตกรรม/ ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The development of valuable culture as a value for money become the cultural capital and cultural innovation which lead to national success under constitution of the Kingdom of Thailand B.E.2560 (No.20),The 20 years' Thailand's National Strategy plan, and The 12th National Economic and Social Development Plan. As a result of the country needs to develop into Thailand 4.0, this will affect to the stability, the wealth, and the durability in the country for achieving the vision of the national strategic framework. The purpose of this study was 1. to study Thai culture and Thailand's cultural capital, 2. To study the innovation process and skills needed for cultural innovation, 3. To study the way to develop cultural capital as an innovation leading to Thailand 4.0, 4. To arouse the importance of cultural capital and create more cultural innovations which will be beneficial for further development of the nation.

Keywords: Cultural Capital \ Innovation \ Thailand 4.0

บทนำ

ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เทคโนโลยีและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทุกประเทศทั่วโลกต่างที่จะพัฒนาตนเองและแข่งขันกันอย่างไม่หยุดยั้งสำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกันได้มีการเปลี่ยนแปลงของประเทศในหลาย ๆ ด้าน มีความพยายามในการบริหารประเทศให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในปีพ.ศ.2560 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และยังได้มีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) อันเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศ และนอกจากนั้นได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 - 2564) ฉบับใหม่ที่เป็นบทก้ากับการปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศและเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปให้ประเทศได้ก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้วและสร้างความสุขของคนไทยให้สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค มีความเป็นธรรมและประเทศสามารถที่จะแข่งขันใน

ระบบเศรษฐกิจได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวผู้เขียนมีความสนใจในการมุ่งเป้าในทิศทาง การนำวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าทำให้กลายเป็นทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในประเทศไทยนั้นวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้าน ภาษา การแต่งกาย ศิลปะ ดนตรี การละเล่น รวมไปถึงความเชื่อ ค่านิยมและประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งในแต่ละท้องถิ่นก็มี ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีแนวคิด ภูมิปัญญาเป็นที่น่าสนใจจำนวนมากไม่น้อยตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังนั้นการ นำวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่าง ๆ เหล่านั้น มาสร้างสรรค์ทำให้เป็นนวัตกรรมและมีมูลค่าก็จะทำให้ประเทศไทยของเรานั้น สามารถก้าวไปสู่ Thailand 4.0 ได้

ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งนำเสนอถึงแนวทางการสร้างวัฒนธรรมให้มีมูลค่า กลายเป็นทุนวัฒนธรรม และเป็นสร้างนวัตกรรมที่จะนำไปสู่การเป็น Thailand 4.0 โดยมีการศึกษาความหมายและองค์ประกอบของ วัฒนธรรม ประเภทของวัฒนธรรม ลักษณะทุนวัฒนธรรมและประโยชน์ของทุนวัฒนธรรม ความหมายของThailand 4.0 แนวทางการส่งเสริมการสร้างมูลค่าให้แก่วัฒนธรรมและตัวอย่างผลงานของการสร้างทุนวัฒนธรรมโดยมุ่งหวังว่า จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดแนวคิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการสร้างทุนทางวัฒนธรรมต่อไป เพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อบุคคล สังคมและการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นThailand 4.0 อย่างแท้จริง

เนื้อหา

วัฒนธรรม ในความหมายของวัฒนธรรมนั้นสามารถมองได้ในสองแง่ โดยในแง่ที่หนึ่ง วัฒนธรรมเป็นมรดกสังคมของ พฤติกรรมมนุษย์ที่ได้มีการสะสมเอาไว้ในอดีตและได้ตกทอดมาเป็นสมบัติที่มนุษย์นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมจึง หมายถึงสิ่งที่รวมของความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ศิลปะต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงภาษา กฎหมาย กฎเกณฑ์ของสถาบันต่าง ๆ การจัดระเบียบ สังคม ประเพณี อุบิสัย เรื่องของศีลธรรม คุณธรรม ตลอดจนอุดมคติ ความมุ่งหมายและความใฝ่ฝันแห่งชีวิตที่บุคคลของสังคมแต่ละแห่งที่มีแบบฉบับเป็นของตนเองที่แตกต่างกันออกไป ในแง่ที่สอง พฤติกรรมส่วนใหญ่ในการครองชีวิตของมนุษย์นั้นมักจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่เราต้องการสิ่งใด ต้องการจะทำอะไร ในสถานการณ์ เฉพาะอย่างและเฉพาะเวลา ในแง่ที่พิจารณาได้ว่า วัฒนธรรมเป็นแบบแผนแห่งการครองชีวิต คือวัฒนธรรมนั้นเป็นแบบฉบับ ที่กำหนดพฤติกรรมแห่งชีวิตลงไปว่าคนเราต้องทำอะไร ควรจะอย่างไร อะไรที่ควรทำและอะไรที่ไม่ควรทำ ปฏิบัติอย่างไร คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร หรือว่าอะไรดีหรืออะไรไม่ดี อะไรที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต อะไรที่เป็นสิ่งที่ควรปรารถนาและไม่ควร ปรารถนา ทำสิ่งใดหรือทำอย่างไรจึงจะน่าดู น่าชม วัฒนธรรม หากพิจารณาตามตัวอักษรคำว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญ งดงาม รุ่งเรือง ส่วนคำว่า ธรรมจะหมายถึง กฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติ ดังนั้น วัฒนธรรม จึงหมายถึง กฎ ระเบียบหรือข้อ ปฏิบัติที่มนุษย์ปฏิบัติเพื่อความเจริญงอกงามและความรุ่งเรือง (ไพบุลย์ ช่างเรียน, 2548, หน้า 20-21) ส่วนความหมายตาม พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับที่ ๒๕๕๓ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมตามมาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติ ดังนี้ “วัฒนธรรม” หมายความว่า วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่ม ชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ สืบส่ง ปกป้อง สืบทอด เรียนรู้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้ง ด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2553) ความหมายของวัฒนธรรมจึงสรุปได้ดังนี้ คือ เป็นแบบแผนพฤติกรรมของการดำเนินชีวิตที่มีการถ่ายทอดเผยแพร่จากรุ่นสู่รุ่นมีลักษณะที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม มี การคิดค้น รวบรวมสร้างสรรค์และการสะสมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อต้องการให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิต อยู่บนโลกนี้ได้ได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 คือองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความคิด (Concepts) ได้แก่ ความเชื่อความเข้าใจ ทศคติตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ องค์ประกอบที่ 2 คือองค์ประกอบทางพิธีการ (Usage) เป็นเรื่อง เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของสังคม องค์ประกอบที่ 3 เป็นองค์ประกอบทางด้านวัตถุ (Instrumental and Symbolic objects) คือ วัฒนธรรมทางวัตถุที่สามารถจับต้องได้แบบมีรูปร่างมีตัวตน และ องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบเกี่ยวกับองค์การ (Organization of Association) เป็นการมองในลักษณะของสถาบันหรือ องค์กรสมาคมต่าง ๆ ในสังคม นั่นคือหมายถึงกลุ่มที่มีการจัดระเบียบ มีโครงสร้างและมีหน้าที่อย่างเป็นทางการ มีการวาง กฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนวัตถุประสงค์ไว้ในองค์การ ซึ่งมีตั้งแต่ระดับเล็กที่สุดคือ ระดับครอบครัวไปจนถึง ระดับใหญ่สุดคือในระดับองค์การสหประชาชาติ (ไพบุลย์ ช่างเรียน, 2548, หน้า 24-25)

ประเภทของวัฒนธรรม

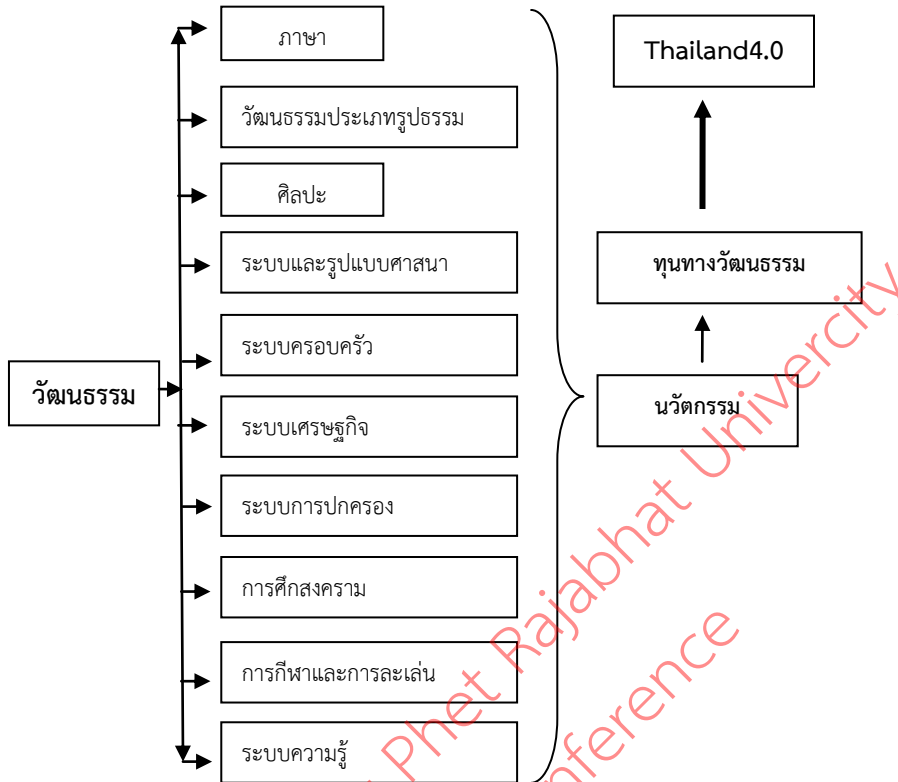

สำหรับประเภทของวัฒนธรรมสามารถพิจารณาในการแบ่งออกเป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้คือ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ และวัฒนธรรมทางวัตถุ หมวดที่ 1 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non – Material Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นความคิด ความอ่าน แบบแผนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือ ศาสนา ความสนใจทัศนคติในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างตัวตนและเป็นนามธรรมหรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวัฒนธรรมทางจิตใจ 2. วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มีการประดิษฐ์ หรือสร้างขึ้นมาในรูปของวัตถุ เช่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย เครื่องประดับ โบสถ์ วิหาร อุทยาน เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ เป็นวัฒนธรรมที่มีรูปร่างมีตัวตน มองเห็นหรือสัมผัสได้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, หน้า12) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุย่อมมีความเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอและก่อให้เกิดศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เกิดความรู้ความสามารถที่ได้มีการสะสมกันมาหรือถ่ายทอดมาจากคนในรุ่นก่อน ๆ มีการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น หากกล่าวถึงการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรม Clak Wissler (นิยพวรรณ วรณศิริ, 2540, หน้า 47- 48) ก็เป็นอีกท่านหนึ่งที่ได้มีการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมโดยมีการจัดหมวดหมู่ด้านวัฒนธรรม ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมสากล” ซึ่ง Clak Wissler ได้มีการสังเกตรูปแบบวัฒนธรรมของเอสกีโมและทำการศึกษาวัฒนธรรมทั่วโลกจนได้พบว่า วัฒนธรรมทุกระบบทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและจิตเจอนั้นมีใช้กันอยู่ในทุกสังคมของโลก Clak Wissler ได้เสนอระบบของวัฒนธรรมสากล ดังนี้คือ (นิยพวรรณ วรณศิริ, 2540, หน้า 48)

1. ภาษา ทุกสังคมจะมีการใช้ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน รวมทั้งมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาษาอย่างเช่น นิยาย นิทาน ภาษาท่าทาง เป็นต้น
2. วัฒนธรรมประเภทรูปธรรม (material Culture) เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการกิน อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ภาษา เครื่องมือ เครื่องใช้ อาวุธยุทโธปกรณ์ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่ง เทคโนโลยี อุตสาหกรรม การอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ
3. ศิลปะ คือทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่น การวาดรูปสีน้ำ สีน้ำมัน การวาดเขียน การปั้นรูป การแกะสลัก การขับร้อง ฟ้อนรำ การเล่นดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน การละคร ฯลฯ
4. ระบบและรูปแบบศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซึ้งความศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การเจ็บป่วยและการตาย ฯลฯ
5. ระบบครอบครัว ระบบทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ครอบครัว การนับญาติ การแต่งงาน การสืบทอดตระกูล
6. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน มีทรัพย์สินส่วนร่วมและทรัพย์สินส่วนตัว เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ มีกฎหมายและกฎหมาย มีมาตรการการแลกเปลี่ยนและการค้าขาย มีระบบการเงินตรา มีการผลิต การจำหน่ายแจกแจงและมีการบริโภคสินค้า ฯลฯ
7. ระบบการปกครองและรัฐบาล ได้แก่ ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติ ระบบตุลาการ และระบบการควบคุมสังคม อื่น ๆ ทุกประเภท
8. การศึกษา สงคราม หมายถึง สงครามที่เกิดขึ้นระหว่างคนต่างสังคม สงครามที่เกิดขึ้นในเครือญาติหรือสงครามระหว่างคนในสังคมเดียวกัน
9. การกีฬาและการละเล่น การออกกำลังกายหรือกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน
10. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนิทานปรัมปรา ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อม

สำหรับวัฒนธรรมจะพัฒนาไปเองให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้นจะมีขบวนการ ดังนี้คือ การประดิษฐ์ (Invention) การค้นพบ (Discovery) การหยิบยืม (Borrowing) การแลกเปลี่ยน (Exchange) การแพร่กระจาย (Diffusion) (นิยพวรรณ วรณศิริ, 2540, หน้า 75 - 76)

จากวัฒนธรรมสากลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากประเทศไทยได้มีการนำวัฒนธรรมมาพัฒนาสร้างมูลค่าทำให้เกิดเป็นทุนทางวัฒนธรรมก็จะเป็นประโยชน์ต่อการก้าวเข้าสู่ Thailand 4.0 ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การนำวัฒนธรรมมาพัฒนาสู่ Thailand 4.0

ทุนวัฒนธรรม

ทุนวัฒนธรรม หมายถึง ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นการนำเอาแนวคิดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ซึ่งมีการสั่งสมมานาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมีทั้งเป็นสิ่งที่จับต้องได้และเป็นทั้งสิ่งที่จับต้องไม่ได้โดยการนำ วัฒนธรรมเหล่านั้นมาแปลงและพัฒนาทำให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นและสร้างมูลค่าที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศใน ที่สุด (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, หน้า 130)

ทุนวัฒนธรรม (เรณู เหมือนจันทร์เชย, 2557 หน้า 36) หมายถึง คุณค่าและหรือมูลค่าของวัฒนธรรมที่ วัฒนธรรมแสดงออกตามบทบาทหน้าที่ด้านต่าง ๆ ต่อชุมชนหรือสังคม ซึ่งคุณค่าและหรือมูลค่าของวัฒนธรรมแต่ละ ประการสามารถนำไปใช้เป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคม ชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ใช้ตามความจำเป็นและความต้องการได้

ทุนวัฒนธรรม (กาญจนารัตน์ ไหมรินทร์, 2554 หน้า 15) เป็นสิ่งที่มีมูลค่าและให้คุณค่าต่อวิถีชีวิตของสังคมในทาง ใดทางหนึ่ง เช่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างสมานฉันท์ ช่วยจัดระเบียบสังคมสำหรับในทางเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด อรรถประโยชน์ต่อสังคมและปัจเจกชน แต่ทุนวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี

นอกจากนี้ Pierre Bourdieu (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551 หน้า 132) ได้อธิบาย ไว้ว่า ทุนวัฒนธรรมจะปรากฏตัวใน 3 รูปแบบคือ 1. เป็นรูปแบบที่ฝังอยู่ในตัวตนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด ความเชื่อ จินตนาการ 2. เป็นรูปแบบที่เป็นรูปสัญลักษณ์และเป็นตัวตน อย่างเช่น เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ภาพวาด สถานที่ที่เป็นมรดก โลก 3. ลักษณะรูปแบบที่มีความเป็นสถาบัน เช่น กติกา การยอมรับที่หลายคนเห็นร่วมกัน วัด โรงเรียน ประเพณีหรือ กิจกรรมร่วมกันของสังคม

ลักษณะทุนวัฒนธรรมและประโยชน์ของทุนวัฒนธรรม

1. ต้องมีนัยทางวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่ง ที่ถือว่าเป็น “สินค้าวัฒนธรรม” เช่น แบบแผนการดำรงชีวิต การละเล่น กีฬา การแต่งกาย ศิลปะ จารีตประเพณี ระบบความเชื่อ เป็นต้น
2. ทุนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมเครื่องใช้ในครัวเรือน อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย เป็นต้น ส่วนในการบริการ เช่น การบริการอาหาร การบริการ สันทนาการ เป็นต้น

3. กลุ่มทุนวัฒนธรรมสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศได้
4. มีบทบาทในการผลักดันทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ได้
5. เป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ต่าง ๆ และได้แสดงออกถึงเอกลักษณ์พิเศษและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นได้
6. ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกัน มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในชุมชนหรือชนเผ่าทั้งหลายและเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความมั่งคั่งให้กับประเทศได้เป็นอย่างดี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, หน้า 129-134)

ทุนวัฒนธรรมนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อมุ่งไปสู่การเป็น Thailand 4.0 ได้โดยการนำวัฒนธรรมไทยและแนวคิดหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างผลิตภัณฑ์และบริการได้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์คุณค่า การสร้างตราสัญลักษณ์สินค้าไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้สามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ได้ ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม เช่น งานฝีมือและของที่ระลึก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผลงานศิลปะทุกสาขา พิพิธภัณฑสถาน อุตสาหกรรมศิลป์ ด้านการพัฒนาสังคม ก็สามารถนำทุนวัฒนธรรมในเรื่องของระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อจารีตประเพณีต่าง ๆ ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะการมีน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สามารถที่จะโน้มน้าวให้คนในสังคมมีส่วนร่วมในการคิด การทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดความสงบสุขสำหรับด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็สามารถที่จะนำวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและต้องร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเดิมหรือสร้างให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น การทำฝายกั้นน้ำ ประเพณีลอยกระทง ฯลฯ สำหรับประเทศไทยพบว่า วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมีจำนวนมากและมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของท้องถิ่นและมีคุณค่า สามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาประเทศไปสู่ Thailand 4.0 ได้เป็นอย่างดี สำหรับทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ค่านิยม ความเชื่อ จารีตประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญา ที่ดั้งเดิมมีมากแต่ในประเทศไทยปัจจุบันสิ่งดั้งเดิมเหล่านั้นก็ได้มีการเสื่อมถอยหรือบางวัฒนธรรมก็ได้สูญหายไป เนื่องจากขาดในเรื่องของการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาต่อยอดอย่างเป็นระบบและขาดการบริหารจัดการที่ดี เช่น วัฒนธรรมทางภาษาไทย ภาษาถิ่น โดยเฉพาะภาษาพูดที่ถือว่าเป็นตัวแทนของลักษณะวัฒนธรรมไทย พบว่า เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มด้านการพูดออกเสียงไม่ชัดเจนและมีการนำคำศัพท์ภาษาอื่น ๆ มาผสม รวมไปถึงจนถึงการใช้คำศัพท์แสลงหรือคำแปลก ๆ และคำที่คิดว่าเป็นคำที่ทันสมัยในช่วงระยะเวลานั้น ก็มักจะนำมาใช้สื่อสารระหว่างกันอยู่บ่อยครั้ง และไม่ใช้เพียงแต่ภาษาพูดเพียงอย่างเดียว ภาษาเขียนก็เช่นเดียวกันมักมีการเขียนคำผิดจากคำเดิมหรือมีการใช้อักษรอื่นมาประยุกต์แทนกันแต่อ่านออกเสียงเหมือนกัน เป็นค่านิยมในหมู่เด็กและเยาวชนที่มีความคิดว่าเป็นตัวอักษรที่มีความสวยงามและทันสมัย เป็นภาษาสำหรับวัยรุ่นเป็นต้น ประเทศไทยมีผู้ที่มีความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก แต่ขาดในเรื่องของการนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจังและเป็นระบบทำให้ความรู้หรือภูมิปัญญาในหลาย ๆ เรื่องก็ได้สูญหายไปหรือยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาต่อยอด สำหรับการพัฒนาไปสู่การพาณิชย์ก็ยังคงอยู่ระดับต่ำไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บางครั้งยังตกอยู่ในมือของคนต่างชาติที่เห็นโอกาสและนำแนวคิดไปจดลิขสิทธิ์ก่อน ส่วนในเรื่องของการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นของคนไทยเองที่มีค่อนข้างน้อยถ้าเทียบกับในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ศิลปะกรรมต่างๆ พิพิธภัณฑสถาน เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากที่สุดและถือได้ว่าเป็นทุนหรือมรดกของชาติที่สำคัญยิ่งของทุกคน แต่ปัจจุบันแหล่งวัฒนธรรมดังกล่าวได้ถูกทำลายจากภัยธรรมชาติและฝีมือของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าในของการใช้ประโยชน์การบริหารจัดการและการดูแลรักษาวัฒนธรรมเหล่านั้นยังขาดความร่วมมือจากประชาชน ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง บางแห่งถูกปล่อยทิ้งร้างไม่มีประชาชนหรือมีหน่วยงานใดเข้ามาดูแลไม่ได้สังเกตเห็นความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมแทนที่จะสร้างหรือต่อยอดให้เกิดเป็นทุนวัฒนธรรมกลับไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรจากคุณค่าเหล่านั้นเลยเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ประชาชนคนไทยทุกคนต้องช่วยกันคิดร่วมกันสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านการสร้างทุนทางวัฒนธรรมเป็นการเพิ่มมูลค่าเสริมสร้างรายได้และการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศไทยเพื่อมุ่งเป้าไปสู่ Thailand 4.0

สำหรับการขับเคลื่อนของประเทศในแต่ละยุคก่อนที่จะก้าวเข้าสู่ในยุค Thailand 4.0 นั้นมีดังต่อไปนี้ ยุค Thailand 1.0 เน้นทำการเกษตรแบบใช้แรงงานคน เป็นสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมเป็นยุคของเกษตรกรรมที่คนไทยมีการปลูกข้าว พืชสวน พืชไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ มีการนำผลผลิตที่ได้ไปขายสร้างรายได้และยังชีพ ยุค Thailand 2.0 เป็นยุคที่เน้นการทำอุตสาหกรรมเบาเช่น งานฝีมือ (Craftsmanship) อุตสาหกรรมในครัวเรือน (Cottage Industry)

อุตสาหกรรมจักสาน ในยุคนี้ได้มีการนำเครื่องมือเข้ามาช่วยในการผลิตสิ่งต่าง ๆ เช่น ผลิตเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องดื่ม เครื่องเขียน เครื่องประดับ เป็นต้น เป็นยุคที่ประเทศเริ่มมีศักยภาพมากขึ้น ยุคThailand3.0 เน้นการทำอุตสาหกรรมหนักเป็นการก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรมหนักด้วยกระแส Globalization คนในสังคมเริ่มมีความคิดและมีการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในแบบตะวันตก (Westernization) เพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการนำอุตสาหกรรมของต่างประเทศเข้ามาโดยผ่านการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI ประเทศไทยมีความทันสมัยมากขึ้น มีการผลิตและจำหน่าย มีการส่งออกสินค้า เช่น เหล็กกล้า รถยนต์ ก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น เน้นในเรื่องของการส่งออกมากขึ้นแต่ประเทศก็ยังไม่มีความเจริญมากนักเนื่องจากเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นของคนไทยที่ได้ผลิตขึ้นมา เทคโนโลยีส่วนใหญ่ นำมาจากต่างประเทศเป็นยุคที่มีการพึ่งพาจากต่างประเทศและสำหรับ ยุคThailand 4.0 จะเน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมที่ประเทศต้องยืนอยู่ได้ด้วยตนเองมีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวัฒนธรรมนวัตกรรมใหม่ ๆ ของตนเองเพื่อวันหนึ่งจะได้มีอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่งและวิสาหกิจที่แข็งแกร่งมากขึ้น (เลอศักดิ์ รวีตะกุลไพบูลย์, 2559, หน้า 18) สำหรับการเข้าสู่ Thailand 4.0 ทุกคนก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับThailand 4.0 ดังต่อไปนี้ Thailand 4.0 คือ โมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำและกับดักความไม่สมดุล พร้อมกับเปลี่ยนแปลงผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศในโลกที่หนึ่ง ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในบริบทของโลกยุค The Fourth Industrial Revolution อย่างเป็นรูปธรรมตามแนวทางที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้วางไว้ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลกตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยขับเคลื่อนผ่านกลไก “ประชา รัฐ”

Thailand 4.0 ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุมใน 4 มิติ คือ มิติที่ 1 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value – Based Economy) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ มิติที่ 2 ความสุขที่มีสุขทางสังคม เป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Society) ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของผู้นคนในสังคม เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและฟื้นความสมานฉันท์และความเป็นปึกแผ่นของคนในสังคมให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง มิติที่ 3 การยกระดับคุณภาพมนุษย์ ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21” ควบคู่ไปกับการเป็น “คนไทย 4.0 ในโลกที่หนึ่ง” มิติที่ 4 การรักษาสິงแวดล้อมมี “ระบบเศรษฐกิจที่สามารถปรับสภาพตามภูมิอากาศ”ควบคู่ไปกับการเป็น “สังคมคาร์บอนต่ำ”อย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนี้Thailand4.0 ยังมีหลายมิติที่เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อุตสาหกรรม การศึกษาและวัฒนธรรม เป็นต้น รัฐบาลได้มีการกำหนดทิศทางทางการพัฒนาโมเดลThailand 4.0 ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วย 5 วาระ คือ วาระที่ 1 : การเตรียมคนไทย 4.0 ให้พร้อมก้าวสู่โลกที่หนึ่ง วาระที่ 2 : การพัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต วาระที่ 3 : การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม วาระที่ 4 : การเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศผ่าน 18 กลุ่มจังหวัดและ 77 จังหวัด วาระที่ 5 : การบูรณาการอาเซียนเชื่อมประเทศไทยสู่ประชาคมโลก (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560, หน้า 8-17) และจากการที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนผ่านจาก Thailand 1.0 ที่เน้นภาคเกษตรไปสู่Thailand 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบาและการก้าวสู่ Thailand 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนักในปัจจุบันพบว่าในยุคThailand 3.0 นั้นประเทศต้องเผชิญกับ 1) กับดักประเทศรายได้ปานกลาง 2) กับดักความเหลื่อมล้ำ และ 3) กับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา ดังนั้น Thailand 4.0 จึงเป็นการค้นหา New Engines of Growth ชุดใหม่ที่จะสามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ ซึ่งประเทศไทยก็มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ 2 ด้าน คือด้านความหลากหลายเชิงชีวภาพและความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม ที่จะได้เปรียบในเชิงการแข่งขันในกลุ่มอุตสาหกรรม/เทคโนโลยีใหม่ โดยรัฐบาลได้มีนโยบายสำคัญในการปรับเปลี่ยนจาก “ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่” สู่ “ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองในระดับที่เหมาะสม” ในกลุ่มอุตสาหกรรม/เทคโนโลยีใหม่(Industries/ New Technologies) เป้าหมายที่ต้องการพัฒนาของประเทศใน 5 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเกษตรและอาหารใช้เทคโนโลยีชีวภาพ (Food & Agriculture - Biotech) กลุ่มที่ 2 กลุ่มสุขภาพ ใช้เทคโนโลยีชีวการแพทย์ (Health & Wellness – Biomedical) กลุ่มที่3 กลุ่มเครื่องมืออัจฉริยะและหุ่นยนต์ ใช้เทคโนโลยีเมคาทรอนิกส์ (Smart Devices & Robotics – Mechatronics) กลุ่มที่ 4 กลุ่มดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตออฟติง ใช้เทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital & IOT - Embedded Technology) กลุ่มที่ 5 กลุ่มสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ใช้ Service Design ในการสร้างมูลค่า (Creative & Culture - High Value Services) (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559, หน้า 3)

Thailand 4.0 เป็น “Value-based Economy” ที่สร้างความมั่งคั่งผ่าน “Science & Technology” และ “Culture & Creativity” เพื่อให้ได้สินค้าที่เป็นนวัตกรรม (Innovation) การก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 จะต้องหลุดพ้นจากสิ่งที่เผชิญในช่วงยุค Thailand 3.0 โดยอาศัยการขับเคลื่อนด้วยปัญญา การสร้างนวัตกรรม องค์ความรู้ นำสิ่งที่มีคุณค่าของประเทศไทยมาสร้างให้เกิดมูลค่าและต้องรักษาความสมดุลระหว่างการสร้างมูลค่าและการรักษาคุณค่าด้วยเช่นเดียวกัน วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่สามารถสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นกับคุณค่าของวัฒนธรรมได้และความท้าทายใหม่ของวัฒนธรรมไทยอยู่ที่การรักษาตัวตนของความเป็นไทยที่ประกอบด้วย อุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry) เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) และแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ที่ต้องผ่านการผสมผสานแนวคิดใหม่ ๆ ของเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตเพื่อที่จะสร้างเสน่ห์และแปลงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเหล่านั้นให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้นในยุค Thailand 4.0 ซึ่งหากกล่าวถึงนวัตกรรม (Innovation) นั้น ก็คือการสร้างแนวคิดข้อเสนอใหม่ ๆ ที่มีความยั่งยืน นวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จมักจะพยายามใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการสร้างนวัตกรรมขึ้นมา ซึ่งนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น นวัตกรรมก็อาจหมายถึงวิถีทางใหม่ ๆ ในการดำเนินการ การสร้างรายได้ ระบบการใช้งานรูปแบบใหม่ ๆ ของผลิตภัณฑ์หรือการบริการ หรือแม้กระทั่งวิธีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้รับบริการก็เป็นนวัตกรรมได้เช่นกัน การสร้างนวัตกรรมไม่ใช่เพียงแค่การประดิษฐ์ (Invention) แต่เพียงเท่านั้น นวัตกรรมอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์และมีส่วนประกอบอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากที่มีความจำเป็นต้องใช้ต่อการสร้างนวัตกรรมและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ตามมา ซึ่งจากผลผลิตเพื่อจะพัฒนาสู่นวัตกรรมนั้น Joe Tedd ได้สรุปถึงขั้นตอนของการสร้างนวัตกรรมได้ 4 ขั้นตอน คือ 1) Search คือการค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหา 2) Select หลังจากที่ได้ความคิดใหม่ ๆ และสามารถที่จะระบุปัญหาได้แล้ว ก็จะต้องคิดถึงวิธีการแก้ปัญหา และค้นหาตัวเลือกที่เป็นไปได้จากความคิดเหล่านั้น สิ่งใดที่จะสามารถตอบโจทย์และเป็นประโยชน์สูงสุด 3) Implementation คือการนำความคิดที่ได้เลือกแล้วมาลงมือปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การแก้โจทย์ปัญหา 4) Capture คือขั้นตอนการนำสิ่งที่ได้จากการผลิตไปใช้ประโยชน์หรือนำไปทำให้เกิดรายได้หรือค่าตอบแทนโดยการนำออกสู่ตลาดสำหรับการสร้างนวัตกรรมจะต้องมีทักษะต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จได้ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสร้างสรรค์ การคิดออกแบบ ทักษะการคัดกรอง ทักษะการผลิต ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการประกอบการ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการรับผิดชอบ และทักษะจิตสำนึกต่อสังคม เป็นต้น ในการสร้างนวัตกรรมที่จะทำให้เกิดเป็นทุนวัฒนธรรมได้นั้นก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยทักษะต่าง ๆ ดังกล่าวมาใช้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์และคณะ, 2559, หน้า 6-7)

แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมให้เป็นทุนวัฒนธรรม นวัตกรรมสู่ Thailand 4.0

ในการสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมที่มีคุณค่าจนสามารถมีมูลค่าและกลายเป็นทุนวัฒนธรรม มีแนวทางดังต่อไปนี้

1. ควรเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมแก่ประชาชนให้มีการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมและร่วมกันรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีงามอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยให้มีการเริ่มสร้างค่านิยมตั้งแต่ในวัยเด็ก
2. กระตุ้นให้ผู้นำเห็นความสำคัญของการสร้างคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนร่วมกับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลและนายกเทศมนตรี นายอำเภอ เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าผู้นำเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด
3. หน่วยงานทุกภาคส่วนต้องร่วมกันเสริมสร้างและสนับสนุนให้มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้แก่บุคคลในหน่วยงานและประชาชนทั่วไป เช่น มีการจัดสรรงบประมาณ การจัดโครงการอบรมด้านการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น
4. ส่งเสริมการสร้างคุณภาพ มาตรฐานและสร้างวัฒนธรรมให้มีจุดเด่นที่สามารถเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมนั้น โดยคำนึงถึงความต้องการทางการตลาดด้วย
5. ร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัย พัฒนา สร้างนวัตกรรม ถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีความกว้างขวางมากยิ่งขึ้น
6. กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการจดทะเบียนลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรทางปัญญาโดยทุกภาคส่วนต้องร่วมกันเผยแพร่ความรู้ขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ในการจดลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรให้กับประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับทราบเนื่องจากประเทศไทยมีกลุ่มคนหรือประชาชนที่มีผลงานและสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาในหลายด้าน แต่ไม่ได้มีการจดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรทำให้อุตสาหกรรมเสียโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย

7. ให้มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ในการส่งเสริมการสร้างมูลค่าให้แก่วัฒนธรรม เช่น Website Facebook Line โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ เป็นต้น โดยนำองค์ความรู้ด้านการตลาดมาร่วมด้วย

8. สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ให้เป็นสถานที่รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือเป็นลักษณะเชิงท่องเที่ยว เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ อุทยานแห่งการเรียนรู้ เป็นต้น มีการจัดแสดงองค์ความรู้ในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น แบบเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นแบบการแสดงการเล่น การฟ้อนรำต่าง ๆ เป็นต้น

9. จัดทำฐานข้อมูลสำหรับเก็บข้อมูลทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ของท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ให้ประชาชนหรือผู้ที่ต้องการใช้ประโยชน์ สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้โดยง่าย

10. มีการร่วมมือกันของสถาบันทางการเงินทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนในการระดมทุนหรือลงทุนทางวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นมากขึ้น

11. ส่งเสริมการสร้างงานวิจัยและพัฒนาผลงานด้านวัฒนธรรมที่มีการบูรณาการและให้มีการนำผลการวิจัยเผยแพร่และมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

12. มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้และพัฒนานวัตกรรม เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นใน 4 ลักษณะที่สำคัญ คือ 1. อยู่บนพื้นฐานของความรู้และภูมิปัญญา (Knowledge Based) 2. มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative & Innovation) 3. มีความโดดเด่นหรือสร้างความแตกต่าง (Differentiation) 4. มีตัวตนที่เป็นเอกลักษณ์หรือตราสินค้า (Brand) ที่ชัดเจน นอกจากนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมไทยสู่ Thailand 4.0 อย่างเป็นรูปธรรม จำต้องเร่งส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์วัฒนธรรมและบริการให้มีมูลค่า โดยอาจเริ่มจากสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ 5 F ยกตัวอย่างสินค้าและบริการ 5 F (สุดปฐพี วิียงสี, 2559) เช่น 1. อาหาร (Food) อาหารไทยหลายเมนูที่ทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมกันในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างชื่อเสียงและผลักดันทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น เช่น เมนูต้มยำกุ้ง ผัดไทย ส้มตำ เป็นต้น 2. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) มีภาพยนตร์ไทยจำนวนไม่น้อยที่ได้มีโอกาสฉายในต่างประเทศและทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้รู้จักกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้นเป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอีกช่องทางหนึ่งด้วย ภาพยนตร์ไทยที่สร้างรายได้ เช่น องค์บาก ชัตเตอร์ โหมโรง พี่มากพระโขนง สิ่งแรก ๆ ที่เรียกว่ารัก นางนาก ต้มยำกุ้ง เป็นต้น 3. ผ้าไทยและการออกแบบแฟชั่น (Fashion) โดยการนำผ้าไทยชนิดต่าง ๆ ไปประยุกต์ออกแบบเครื่องแต่งกายหรือสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถนำผ้ามาประยุกต์ได้ให้มีความทันสมัยและสวยงามมากยิ่งขึ้น ผ้าที่นิยม เช่น ผ้าไหม ผ้ายกดินทอง ผ้าฝ้าย ผ้าไหมมัดหมี่ เป็นต้นและมีการจัดแสดงแฟชั่นโชว์ผ้าไทยในหลายๆ ประเทศทำให้มีความตื่นตัวในวงการแฟชั่นมากขึ้นที่จะประยุกต์ผ้าไทยนำมาออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีความทันสมัยและสามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวันหรือจะเป็นการนำภูมิปัญญาของไทยไปสร้างนวัตกรรมเป็นเครื่องแต่งกาย เช่น “น้องมาเดี่ยว” อภิเชษฐ์ เอติรัตนะ ที่โด่งดังไประดับโลกแล้ว ดังนั้นจึงควรมีการผลักดันและสนับสนุนการนำเสนอผลงานอย่างต่อเนื่องและนอกจากนั้นคนไทยก็เริ่มเรียนรู้ในการใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ในการแสดงผลงานของตนเอง เช่น มีผู้ใช้ Facebook ท่านหนึ่ง ก็กัญญา นางฟ้าบ้านนาได้มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่าง ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาไทยหรือสิ่งที่เป็นวัสดุธรรมชาติมาออกแบบเครื่องแต่งกายและนำมาเผยแพร่ในสังคมออนไลน์จนทำให้ประชาชน จำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจเป็นจำนวนมากรวมถึงชาวต่างชาติด้วย เป็นต้น ซึ่งก็เป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่น่าสนใจทีเดียวในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น 4. มวยไทย (Fighting) ซึ่งเป็นที่รู้จักของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นักมวยที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จัก เช่น สมบัติ บัญชาเมฆ หรือบัวขาว ป.ประมุข เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนและผลักดันอย่างต่อเนื่องโดยจัดให้มีรายการต่างๆ ที่เกี่ยวกับมวยไทย นำเสนอในระดับโลก 5. การอนุรักษ์และขับเคลื่อนเทศกาลวัฒนธรรม ประเพณีสู่ระดับโลก (Festival) มีประเพณีไทยจำนวนไม่น้อยที่สามารถสร้างเป็นทุนวัฒนธรรมให้กับประเทศและสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศได้มากมาย เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นต้น สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ที่แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีไทย ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างรายได้ในเชิงท่องเที่ยวอันส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจที่ดีให้แก่ประเทศไทย เช่นเดียวกันจึงควรให้ความสำคัญและมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องวัฒนธรรม 4.0 เปลี่ยนคุณค่าให้เป็นมูลค่า

บทสรุป

ทุนวัฒนธรรมเป็นทุนที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ทำให้ประเทศสามารถที่จะหลุดพ้นจากกับดักทั้ง 3 คือกับดักประเทศรายได้ปานกลางกับดักความเหลื่อมล้ำและกับดัก

ความไม่สมดุลของการพัฒนา ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญและศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมมากขึ้น โดยต้องทราบถึงความหมายของวัฒนธรรมองค์ ประกอบของวัฒนธรรม ประเภทของวัฒนธรรม ความหมายของทุนวัฒนธรรม ลักษณะทุนวัฒนธรรมและประโยชน์ของทุนวัฒนธรรมและความรู้เกี่ยวกับ Thailand 4.0 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation) การสร้างนวัตกรรมและทักษะที่จำเป็น แนวทางในการพัฒนาทุนวัฒนธรรมให้เป็นนวัตกรรมนำไปสู่ Thailand 4.0 และตัวอย่างทุนทางวัฒนธรรมที่ได้มีการปฏิบัติมาแล้ว จะเห็นได้ว่าหากวิเคราะห์ดูแล้วสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสามารถทำให้ประเทศไทยประสบผลสำเร็จเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้ นอกจากการสร้างทุนวัฒนธรรมทุกคนยังต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นคนไทย 4.0 นั่นคือรู้จักพัฒนาความรู้ความสามารถทักษะด้านต่าง ๆ ของตนให้เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น เพราะคนถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนก็ต้องร่วมมือกันในลักษณะการสานพลังประชารัฐในการพัฒนาสร้างทุนทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกประเทศจึงจะประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ได้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2553). พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓. [Online].

Available: www.culture.go.th/culture_th/ewt_dl_link.php?nid=1648

[2553, พฤศจิกายน 12].

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อน ประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนส.ศ.ศ. 2560. [online].

Available : www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf [2559, พฤศจิกายน 12].

กาญจนรัตน์ ไมรินทร์. (2554) มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมทุนวัฒนธรรมไทย : ศึกษา เฉพาะกรณีภาพยนตร์.

วิทยานิพนธ์. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขา กฎหมายภาษี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). วัฒนธรรมไทย (Thai Culture). กรุงเทพฯ ฯ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิยพวรรณ วรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. (2548). สังคม วัฒนธรรมและการบริหารแบบไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์และคณะ. (2559). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2557) ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาภาคใต้พื้นที่ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐม.

วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เลอศักดิ์ ธีระทะกุลไพบุลย์. (2559). ขลประทานบริบทใหม่ในยุคThailand4.0. [online].

Available :

kromchol.rid.go.th/person/train/web_train%2059

[/p.nit/thailand%204.0/ppt33.pd](http://p.nit/thailand%204.0/ppt33.pd). [2559 กันยายน12].

สุดปรุพี เวียงสี. (2559)วัฒนธรรม 4.0 เปลี่ยนคุณค่าให้เป็นมูลค่า.[online]. Available

:<http://www.sudpatapee.com/index.php/2014-08-15-15-18-27/item/199-4-0> [2559

กันยายน12].

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559) ไรท์ส "ประเทศไทย 4.0" สร้างเศรษฐกิจใหม่ ก้าวข้ามกับดัก รายได้ปาน

กลาง. [Online]. Available :<http://www.thairath.co.th/>

content/613903 [2559 กันยายน12].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2560). แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ -

๒๕๖๔. [Online]. Available :

http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?

[nid=6420](http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420) [2559 กันยายน12].